

“El poder ha domesticat les Falles”

Gil-Manuel Hernández (València, 1963), sociòleg i professor de la UV, és faller des de ben xiquet. Ha fet d'aquestes festes el seu objecte d'anàlisi i és el president de l'Associació d'Estudis Fallers. Parlem amb ell sobre la polèmica entorn de les protestes en les mascletades, l'apropiació de la festa per part de la dreta i l'actitud de l'esquerra envers el fenomen.

A propòsit de les protestes d'un grup de gent aprofitant les mascletades a la plaça de l'Ajuntament, les 23 agrupacions falleres van fer un comunicat en què deien que aquestes festes “no entenen en política”. El Partit Popular també ha posat el crit en el cel. Vós dieu en un article a la premsa que això és una “solemne fal·làcia”.

—Les Falles i la política han anat sempre unides: en primer lloc, perquè van nàixer com una manifestació de protesta política de les classes populars envers els qui detenien el poder; a final del XIX i principi del XX anaren lligades a les reivindicacions del republicanisme popular; durant la Segona República s'uniren a la reivindicació dels partits valencianistes i d'esquerres; en el franquisme, foren instrumentalitzades pel règim; a la transició es vincularen a la *batalla de València*. En definitiva, qualsevol grup o qualsevol règim ha mirat d'utilitzar les Falles. Aquests darrers vint anys el PP ha mantingut el monopoli polític de la festa. D'uns anys ençà, hi ha grups que, des de l'esquerra i amb una visió diferent, van obrint el seu espai. Cal no passar per alt que fa una setmana Compromís va presentar un seguit d'iniciatives entorn de les Falles. El PP no ho pot suportar, això, perquè trenca la lectura monolítica que ells tenen la festa.

—La reacció ha estat apuntar a Compromís com a instigador de les protestes. És l'estratègia de “l'estigmatització de totes aquells intents qüestionadors de l'ortodòxia”, de què parlem en el llibre *Foc de falles*.

—El PP ha aprofitat les protestes —comprensibles, tot siga dit— per a carregar contra Compromís i els grups d'esquerra. Eixa estratègia de crimina-

litzar ve de lluny. Això que ara ha passat em recorda molt l'episodi d'*Ajoblanco* [l'any 1976 la revista fou satanitzada pel món faller després d'haver publicat un dossier sobre les Falles]. El mecanisme és simple: tot aquell qui qüestione la festa és l'enemic, els qui pensen de manera diferent no poden formar part de la festa.

—Tanmateix, les mascletades són el lloc per a protestar?

—Òbviament, es pot discutir si és el lloc adequat o no, però és un lloc legítim en la mesura que es tracta d'un espai públic on transcorre la festa. No s'ha de perdre de vista que els qui tenen el poder utilitzen l'espai públic per a fer-se propaganda. Fins ara ells monopolitzaven eixe espai públic, però ara sorgeixen unes altres veus i això no ho poden aguantar.

—Són els guardians de l'ortodòxia...

—La història de les Falles és el relat d'un procés en el qual una pràctica cultural popular que tenia origen contestatari i subversiu és progressivament reconvertida en una expressió festiva no conflictiva i dins l'esfera del poder. Deixant al marge les veus que ara sorgeixen des de l'esquerra, el resultat final ha estat la transformació d'una festa contra el poder en una festa del poder. A conseqüència del control que s'ha exercit des de l'esfera política, les Falles han esdevingut una festa absolutament domesticada, subvencionada i adormida pel poder.

—A *Foc de falla* dieu que en el discurs faller s'emfasitza una mena de “germanor valenciana”, que poseu en dubte. Això que passa ara és precisament el trencament d'aquesta suposada “germanor valenciana”.

—La germanor fallera actual és la traducció del vell harmonicisme franquista.

És a dir, el franquisme deia que totes les classes estan unides per un mateix objectiu, que en aquell cas era Espanya. En el cas de les Falles, aquest discurs diu que no hi havia classes i que la cosa important era la festa. Però la realitat ens diu que no hi ha tal germanor i que hi ha moltes divisions: entre fallers i no fallers, entre fallers a qui agrada el monument i que no, entre fallers i artistes fallers, diversitat ideològica, entre comissions; entre sectors...

—Siga com siga, la major part de comissions falleres han acabat assumint el discurs acrític. Només cal visitar els monuments per a comprovar-ho.

—Ha passat que en aquest procés de domesticació de la festa s'ha acabat imposant un model de falla blanca, inofensiu. En el passat, les Falles van fer de la crítica irreverent la seua raó de ser. Però els poders públics han fet que tot això es modere, quasi que es neutralitze. El resultat ha estat la perversió de l'essència de les Falles, que han renunciat als aspectes més transgressors. El que hi ha en la majoria de falles actualment és un simulacre de crítica, una crítica amable i descompromesa. Les falles han estat buidades de càrrega satírica, transgressora i paròdica i omplertes d'un líquid blanc i insuls.

—I alhora els cadafals refermen tots els tòpics sobre els valencians.

—La primera operació ha estat arraconar l'element satíric. La segona operació ha estat promoure els monuments de caràcter apologetic, plens de tòpics, molts dels quals molt reaccionaris; utilitzar l'estètica per l'estètica, promoure l'estètica Lladró, tot oblidant el contingut. S'ha fet una immensa rentada de la festa per a deixar-la com un producte perfectament liofilitzat i inofensiu, per a un consum de turistes de masses o per al consum intern

i que no genere ni el més mínim problema de caràcter polític. Darrere d'eixes Falles blanques, el tòpic de l'apoliticisme esdevé dogma incontestable dins l'àmbit faller. Segons el discurs oficial, ni ara ni mai la política i la ideologia no han tingut res a veure amb les Falles. Es propugna un món neutre, sense ideologies. Dit d'una altra manera, es tracta de dir que tot va bé i que tot és molt bonic. Així doncs, si el mirem bé, el tòpic esdevé una autèntica fal·làcia, que sols es pot entendre des dels interessos dels mateixos sectors conservadors que intenten que no es "crispe" —com ells diuen—, tot mantenint el "consens" i l'ordre, és a dir, glorificant el silenci i la submissió.

—**Quina responsabilitat hi té, l'esquerra valenciana, en el fet que les Falles s'hagen convertit en això?**

—L'esquerra n'és responsable en la mesura que va abandonar aquest àmbit. A partir de la *batalla de València*, l'esquerra fusteriana —paradoxalment contra la posició de Fuster, que era un gran amant de les Falles— les abandonà perquè les va identificar amb els reaccionaris, el franquisme i el blaverisme. Segons aquesta lectura, les Falles són una festa tancada, dominada pel sector més reaccionari de la societat, expressió del conservadorisme i el blaverisme més recalitrant. En nom d'una exquisida racionalitat progressista, van renunciar a participar-hi i fins i tot van fer bandera d'aquesta no-participació en una festa que els sembla coenta.

Això ha estat gravíssim, perquè ha deixat abandonats una gran quantitat de fallers d'esquerra i progressistes, que no tenen cap més opció que lluitar des de dins en unes condicions molt adverses, o bé ficar-se a l'armari i passar desaparebut. Ara sembla que la sensibilitat va canviant i això posa molt nerviosa la dreta.

—**Vós creieu que "cap partit auto-definit d'esquerres aconseguirà governar la ciutat de València mentre no es treballa el món faller"?**

—La prova és que la dreta, primer Unió Valenciana i després el PP, des del primer moment apostaren per monopolitzar aquest món. Els partits polítics, si no tenen una certa influència en el món faller, ho tenen molt complicat per a guanyar a la ciutat de València. Cal que l'esquerra abandone els vells tics antifallers que d'una manera reduccionista igualen Falles a conservadorisme o a blaverisme,



PRATS I CAMPS

sense més reflexió. La indiferència, si no hostilitat, que ha mostrat l'esquerra només va servir perquè la dreta instrumentalitzara les Falles a favor seu. Afortunadament, això va canviant.

—**Tanmateix, un sector de l'esquerra encara s'esvalota veient Mònica Oltra vestida de fallera.**

—Els hauria de resultar la cosa més normal del món. Eixa esquerra hauria de recordar que els republicans, els socialistes, els anarquistes, gent com Josep Renau, Joan Fuster, García Nadal, Amela i Vives... estaven involucrats en les Falles. Abans de la guerra civil, l'esquerra, el valencianisme i les Falles feien pinya i anaven units i servien per a la transformació i per a la crítica. Nosaltres, des de l'Associació d'Estudis Fallers, sempre hem tractat de reprendre eixos ponts i sempre hem estat en minoria, perquè per als fallers érem l'enemic i per a l'esquerra érem sospitosos de fallers. Crec que, després de vint anys, comencen a notar-s'hi canvis i això preocupa a qui fins ara n'ha tingut el monopoli.

—**Això que ha passat amb les Falles recorda molt RTVV: una part de l'esquerra ha acabat dient que, si no ens serveix, més val que la tanquen.**

—És la conseqüència de l'abandonament. A la dreta l'estratègia li ha eixit redona. Ara, a RTVV és més difícil d'influir-hi, però a les Falles és més fàcil, perquè és un moviment viu. Em resulta sorprenent que des d'àmbits acadèmics es diga que València no té societat civil, perquè no conec una societat civil més forta, més sòlida i més viva que l'entramat de quasi 400 comissions de falles de la ciutat de València. Qui no vulga veure la capacitat vertebradora i aglutinadora que té la festa s'ho ha de fer mirar. Només a la ciutat de València hi ha 100.000 fallers, cosa que representa el 13% de la població censada a València i el 40% o 50% si hi sumes les famílies. Per tant, no parlem de cap bajanada, sinó del fet associatiu més contundent que hi ha a la ciutat.

Violeta Tena